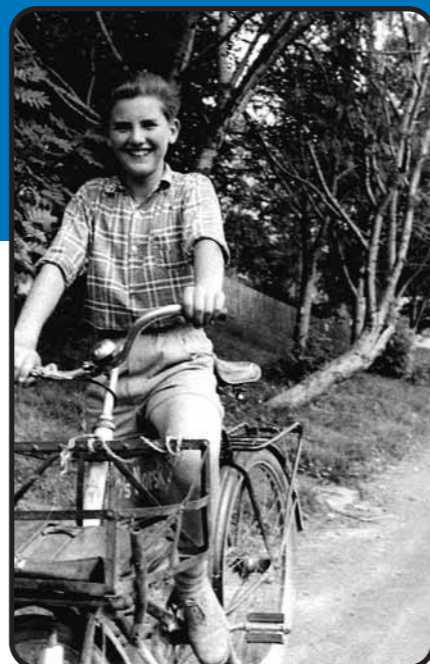

“Laben

– ei øy i havet”

Men Per Bernersen ble der i 49 år og har mange gode minner fra jernverkstida.

Tor Jacobsen, tekst

Per som visegutt, sommeren 1954, 14 år gammel. Han sykler her på budsykelen til Norsk Jernverk.

“Laben var ei øy i havet”, sier Per Bernersen som rak i land der i 1954, 15 år gammel etter 1 år som visergutt på verket. Han er antakelig den eneste jernverksarbeideren som våren 1954, 14 år gammel, måtte søke om fjorten dagers permisjon for å gå konfirmasjonsskolen! I dag hygger han seg med gode minner fra en fantastisk arbeidsplass, og den spreke pensjonisten i Tuvvollvegen 12 på Selfors er mye på farten. Når han ikke farter rundt i skog og fjell etter sopp og molte, er han og kona Randi ute og reiser.

– I forrige veka var vi en tur i St. Petersburg, en fantastisk by, men toppen opplevde vi i bus-hen i Kenya der vi feiret 60-årsdag til en kompis fra Bodø, sier Per, og Randi nikker.

Han drømte neppe om å reise verden rundt i de årene han lekte rundt tyskerbrakkene på Lyngheim, men stortrivdes i nye omgivelser. I de første etterkrigsårene var det mye liv og røre i Lyngheimområdet dit familien Bernersen flyttet etter først å ha holdt til på Storforsheia, der Per ble født i 1939, og i Fjellbakken der faren forpaktet et småbruk de siste krigsårene. Men Bernersen ville ha arbeid på Jernverket, og i 1945 flyttet familien til byen. Det vil si, brakka de

bodde i, hørte til i Nord-Rana, og det gjorde også kommunens administrasjon som holdt til i ei nabo-brakke. Her lå også drosjesentra-len, og det bodde folk i brakker og hus, mange eid av jernbanen. Lyngheim var et flott lekeområde, og riktig spennende ble det da Stålkameratene bygde Lyngheimbakken der Per opplevde hoppkometer som Svein Svingen, Arnstein Aasen, Kristian Dahl, Leif Hansen, Terje og Roar Endresen. I 1955 flyttet familien inn i en Mobo-leilighet på Elvebakken, Selfors. Overgangen fra brakketil-værelse til en moderne leilighet var enorm! Jeg hadde følelsen av at vi var kommet til himmelrike!

Håpet var å få arbeid på Jernverket

Storebror Bjørn hadde tidlig bestemt seg for skolegang og utdannelse, han ville bli doktor, men pappa ble glad da Per gav uttrykk for at han ville ut å tjene penger så fort som mulig. Det var ikke lett økonomisk for en anleggsarbeider å brødfø kone og 5 unger i på ei lønn. Per gikk på skole annenhver dag, og dermed ble det mulig å finne på noe innimellom skolegangen. De første kronene tjente han som hjelpesmann i bladet “Helgeland” som kom ut på de dagene Per hadde skolefri. Han syklet rundt med reg-

ninger og hjalp til med å brette avissider når lørdagsnummeret var trykket. Det er i den tida Kitty Leirbekkhei sto ved pressa og la i avissidene for hånd! Bjarne Bjerkmo var redaktør og Petter Olsen en hyggelig forretningsfører, Per trivdes på “Helgeland” med ti kroner i uka. Men det ble ingen framtid i avisen, så da skolegangen var over, jobbet han først litt i blomsterbutikken til Ragnhild Jansen, men det var jernverket han siktet mot. Fikk man først en fot innenfor her, var du sikret velstand og lykke. Høsten 1953 var Per heldig og ble en av de fire-fem viserguttene som Nils Hovind holdt styr på. Guttene hentet og sorterte post og brakte den ut på bedriften, inklusive Jernverksmessa. Hovind fulgte

nøye med at tidsskjema ble holdt. Den gangen “Ho Mor på Messa” ba han utføre et ærende for henne og Per ble sterkt forsinket på grunn av stor påskeko i butikken, ble Hovind rasende og trudde kørven hadde sneket seg unna og ikke snakket sant! Men visergutten ble godt kjent over hele Jernverket og minnes revisor

Hans Adolfsen, en av de få som tok seg tid til å prate med en visergutt. Han rådde Per til å skaffe seg en yrkesutdannelse. – Har du prøvd på bilverkstedet? spurte han. Per så gjorde, men der hadde de da ikke bruk for en mekanikerlærling. Materialforvalter Kåre Ågesen var også en kar som stakk seg ut i mengden med sin ukonvensjonelle

væremåte. Når Per sto og ventet på alle papirene han skrev under på, ba han aldri budet om å sitte. Han hadde sin egen formulering: – Det er ikke forbudt å sett! Men det er Lars Djuve på laboratoriet Per minnes best. En høstdag i 1954 er han som vanlig innom lab'en som har to ansatte, Djuve og Ivar Malin utenom sjefen sjøl. –

Dåkk trøng ikkje ein kørv tel å kok tevatn? spør han Djuve, og den blide saudamannen sier at det kanskje ikke var så dum en ide, han skulle spørre sjefen dr. Kristoffer Kristoffersen som hadde kontor både i Oslo og Mo. Det ville seg slik at sjefen var på Mo akkurat da. Samme dag får Per beskjed om å møte hos laboratoriesjefen. Plutselig får han nerver - hva er det han har gitt seg ut på, hva skal han si til sjefen som er både doktor og lærebokforfatter?

Men Kristoffersen er en riktig hyggelig fyr, og Per som har lett for å prate med folk, fikk grei beskjed da intervjuet var slutt:

- Du kan begynne i morgen.
- Men det kan eg jo ittje, før då bi han Hovind førbainna, sier unggutten.

Kristoffersen dro på smilen: - Bare møt opp du, så skal jeg ta meg av Hovind.

Budsjeften ble sint, men Per møtte opp til sin første arbeidsdag på laben en høstdag 1954, stolt som en hane, men fylt av spent forventning - hvordan skal dette gå, jeg har jo ingen skolegang i det hele tatt!

Hvis det hadde vært fagutdanning innen laboratorierykter på lik linje med elektro, rørlegger, sveiser og mekanisk ville han tatt fagutdanning, men slik var det ikke. Derimot var det ansatt en ingeniør på verket som het Hans Aasen. Han var sterkt opptatt av at ungdom skulle få fagutdanning og ordnet han det slik at jeg fikk gå den felles teoretiske utdanninga for de yrkene som hadde fagutdanning. Det ble 3 års kveldsundervisning 5 dager i uken i skoleåret og jeg fikk to timer kortere arbeidsdag under skolegangen og er Aasen evig takknemlig for at han fikk meg til å gå denne skolen, sier Per og berømmer lærerne Thorvald Limstrand, Peder Harr-Olsen og Tore Juliussen som gav god undervisning i våtkjemi som det var mye av i hans arbeid.

Arbeidsplassen på laboratoriet, 1956 eller 1957. Fra venstre: Arvid Hustoft, Eilif Sletten, Peder Harr-Olsen, Torvald Limstrand, Hans Øygard, Johnny Olsson, og Per Bernersen.

Kåre Tønder i stilig svev i Granhatten i Selforslia, med hendene på rumpa.

Koba Zakatse fra Russland gjorde et dypt inntrykk på alle tilskuere med sin stil både i bakken, og også på sletta der han kom vel antrukket med kamelhårsfrakk og topplue.

Ikke bare tekoking

- Men likevel – det ble ikke bare tekoking?
Per Bernersen smiler:
- Jeg vaska glass og kokte te, men fra første øyeblikk fikk jeg lære om

kjemi og analyse. Djuve var ikke bare en hyggelig mann, men en god pedagog, og den første jobben besto i å ta prøver av koks fra en silo på råjernverket og deretter analysere den. Uttrulig spennende! Kristoffersen hadde skrevet lærebøker i kjemi og ei bok om analyse av slagg. Jeg leste og jobbet i det bygget der laben lå til å begynne med, men da tida nærmet seg for produksjonsstart ved

Jernverket, sto laboratoriebygget ferdig, planlagt og konstruert av Kristoffersen og kanskje det mest spesialiserte bygget på hele jernverket. Nå ble det ansatt tre nye karer på laboratoriet, blant dem Kiss Dahl.

Det var stor spenning foran den første smelting av skrapjern på stålverket der Günter Altland var sjef. Jon Tansø fikk æren av å levere prøven fra charge nummer en. Han fikk beskjed om å løpe så fort han kunne fra Stålverket til laben, men satte ned farta da han mente han ikke ble sett. Da hørte han Altland som sto på en plattform og skrek – " du må løbe, gutt, du må løbe!"

Prøven kom fram i tide, og vi var alle spente på stålkvaliteten. Nå jobbet jeg for det meste med analyse av råvarer, men så vidt jeg husker var det brukbart stål i den første tappingen. Her vil intervjueren gjerne tilføye at det knyttet seg stor spenning til produksjonsstarten, men Brostrup Muller holdt alt hemmelig til han var noenlunde sikker på at alt gikk som det skulle. Vi fikk aldri vite om kokiller som sprakk, og det gikk lang tid før kvaliteten var bra nok, og tonnevis av ferdigprodukter gikk tilbake til stålovnen. Situasjonen belyses godt av historien om kranføreren som hentet en feil kokille fra varmegropa på valseverket. Da han fikk beskjed om det, svarte han – men stål er da vel stål, for fan!
Det var da man skjønte det måtte

ansettes folk som kunne noe om kvalitetssikring. Det var Victor Schwenke som fikk denne jobben, og han ble senere laboratoriesjef. Ved oppstarten var KK, som man kalte lab-sjefen, flyttet til Mo. Kristoffersen var en meget pertentlig fagmann. Man var dis på laben der det skulle herske orden og disiplin, og det daglige arbeidet gav ikke så stor kontakt med de øvrige deler av jernverket.

Jernverksstreiken en kommunistisk demonstrasjon.

Men unge Bernersen ble organisert i Jern og metall og fulgte med i den politiske dragkampen om jernverket mellom kommunister og AP-folk. Da streiken var et faktum like etter produksjonsstarten, møtte han og en kompis opp på møtet i Sentrum Kino som samlet over et tusen mann. Dagfinn Jacobsen som da var klubbformann og organisator bak streiken, var redd for bråk på møtet og klubbet kraftig da fire AP-karer nærmet seg dirigentbordet allerede ved åpningen av møtet. Han trodde de var på veg opp for å starte bråk, mens karene bare ville tegne seg på talerlista. De etterkom anmodningen om å sette seg, og det ble et livat møte som måtte avbrytes på grunn av kinoforestillingen, men det fortsatte neste dag. Det endte med et forslag som løste konflikten etter en ukes streik, og dermed var Dagfinn Jacobsens dager talte som klubbformann. Realiteten var nemlig at de fleste som gikk ut i streik, ante ikke hva de streiket for eller hvilke økonomiske konsekvenser den ville få for dem.
Jernverksstreiken var den store nyheten landet over, og Per Bernersen er ikke et øyeblikk i tvil om at kommunistene hadde bestemt seg for streik - uansett hvilket resultat lønnsforhandlingene fikk. – Hele møtet var et eventyr, rein underholdning for ungdommer som oss, men avslørende for kom-

Laboratoriesjefen dr. Kristoffer Kristoffersen.

Tønneskirenn for funksjonærer. Starnummer 1 bæres av Dr. K.K.

munistene, sier han. Bernersen ble senere medlem i forbundet for arbeidsledere og tekniske funksjonærer der han i mange år var både kasserer og sekretær, men han likte ikke forskjellsbehandlingen av arbeidere og funksjonærer. - Vi hadde pensjonsordning og kortere arbeidstid enn arbeiderne, og i en periode fikk lederne ei flaske konjakk til jul og de andre ingenting. Dette skapte såpass mye misnøye at vi sa i fra, og løsningen ble ei flaske vin på alle!
De store politiske diskusjonene ute på bedriften nådde aldri laben, men Per minnes likevel enkelte tilløp da den ihuga arbeiderpartimannen Hermann Godønness begynte på laboratoriet.
Han holdt et glødende innlegg mot SF etter et valg der AP gikk kraftig tilbake og SF fram. Da tillot Per seg å mene at Arbeiderpartiet heller burde samarbeide med SF i stedet for å skjelle partiet ut. Da så Godønness hardt på han og glefset:
- Står du i partiet?

- Nei, svarte Per, og fikk kontant svar: - då ska du haill kjæft!

Men utviklingen gikk sin gang, mot alminnelig velstand også for en jernverksarbeider. Per minnes Erling Brørs som den første bileier, og han beundret Rolf Venes som fartet rundt på sin flotte Norton motorsykkel. Snart kunne jernverksarbeiderne sette bort tråsykkelen og dra på campingtur til Sverige i

egen Moskwich eller Wartburg.
- Bedriftsidretten var populær, og Per var i mange år med i fotballserien, men deltok aldri på de minnerike utflyktene til Norrbottens Jernverk i Luleå. Han minnes idrettsbyen Mo i Rana med Simon Slåttvik som trakk verdensnavn til det årlige skirennet i Mo. Heikki Hasu, Tsakadse, Kamenski, Tauno Luuro etc. Senere Torgeir Brantzeg og Thorolf Engan som tente begeistring hos 10.000 tilskuere i Fageråsen, og sjøl en jernverksarbeider begynte å føle stolthet over byen sin. Han husker med glede da Fageråsspesialisten, bås-moværingen Åge Leiråmo banket hele verdenseliten med to kjempehopp i bakken.

Militærtjeneste i Gaza

I 1959 var det tid for militærtjeneste. Det ble FN-oppdrag i Gaza som sanitetssoldat. - Et eventyr, sier Per entusiastisk; Beirut, Kairo, hyggelige mennesker og fredelige forhold. Brun og slank kom FN-soldaten tilbake til Rana, og kontordame på laboratoriet, Randi Tamnes, falt pladask. De ble enige om å gifte seg, men hvordan skulle de få et sted å bo? Arvid Hustoft som var ansatt på laboratoriet, mente det var for galt at de unge ikke fikk gifte seg på grunn av husmangel. - Bærre gift dokk så ska eg skaff hus, sa han. De ble gift i 1963 og fikk en Mobo-leilighet i Sportsalleen!
Arbeidsmengden ved laboratoriet økte, og Per følte behov for mer skolegang, tok fem engelskkurs i folkeuniversitetet og deretter examen artium i engelsk og matema-

tikk. Senere ble det kurs og ekskursjoner både hit og dit, blant annet til England, så han følte seg brukbart kvalifisert den dagen han fikk tilbud om å bli seksjonsleder ved Molab. Da hadde Jernverket lagt ned deler av sin viksomhet, og avdelingene på industriområdet ble gjort om til sjølstendige bedrifter. Etter hvert tok Molab på seg oppdrag også utenfor Ranas grenser. Sjefer kom og gikk, Kristoffersen, Eilif Sletten, Nils Sivertsen, S.T.Bogen for å nevne noen, men Per Bernersen ble på sin post – helt til han begynte å gå trøtt. Nye tider, nye krav og mye papir. Som personalansvarlig var han pålagt å gjennomføre medarbeidersamtaler, et vanskelig tema, men tida strakk ikke til. Da det ble anledning å førtidspensjonere seg ved fylte 62 år, ba Bernersen om å få slutte, men Bogen ville ikke gi slipp på han. Anledningen bød seg i 2002 da Elkem Rana sluttet med sin ferrokromproduksjon. Dermed mistet laben en viktig kunde, og staben måtte innskrenkes. Per sluttet etter 49 års tjeneste, 48 år på labben.

- Det har vært sagt mye stygt om jernverket, men for meg var det en fantastisk arbeidsplass og en utdanningsanstalt av de sjeldne. I dag er det ikke lenger tid til å lære opp folk slik vi fikk anledning til, sier han.

Molteradar

- Nå jakter jeg bare på molte og kantareller, og om jeg så må si det sjøl, har jeg en innebygget radar for disse flotte naturproduktene – jeg vet hvor jeg finner dem, og har jeg først funnet ett godt stelle sitter det lagret i hukommelsen! Sist vi var på moltetur Bjørn og jeg, pekte han på ei myr til venstre for oss og sa at nå går vi dit.

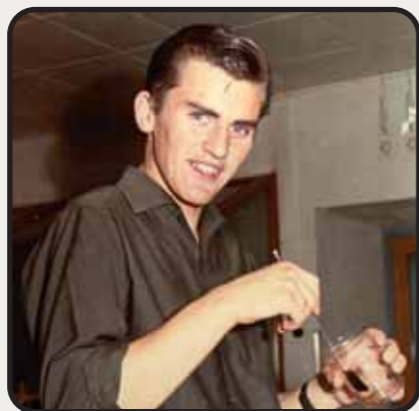
- Nei, sa jeg, der er det bare hannblomster – vi går til høyre. Vi gjorde så, og fylte spannene med bær! Fru Randi nikker og bekrefter Pers synskhet som kanskje er et resultat av mange års vandring i skog og

FN-soldat i Gaza, 1960. Per til venstre, sammen med Arild Høgberget.

Randi Bernersen mottar premie av Victor Schwenke for innsatsen i tønneskirennnet. Premieseremonien fant sted i festlokalet på Sentrum etter skirennnet.

Laboratoriearbeider Per Bernersen, 1963.

mark. – Det har forresten vært et fantastisk molteår i år, bare du leter på de rette plassene, flirer han. – Jeg har 30 kilo i fryseren og gudene må vite hvor mye bringebær vi har høstet på kjerrerne i hagen. Det har

vært eventyrlig mye bær i år. Og når det gjelder bær og sopp har Randi og jeg samme interesse. Bekreftelsen finner vi ei stor skål med molte som Per serverer til nys-tekte vaffer. Til knekkebrødet byr han på pesto han laget etter at småbrukerbroren Bjørn kom med to store poser persille.

- Jeg vet at det helst skal være basilikum i den originale pesto, men jeg synes det går like bra med persille som kjøres i hurtigmikseren sammen med plenty kvitløk, nøtter, parmesanost og olje. Blandingen smaker friskt til knekkebrød av rugmel...

- Så du er sjef på kjøkkenet?

- Jeg står for matlaginga fordi jeg både trives med å lage og å spise mat. Vet du forresten hva min flotteste nyanskaffelse på kjøkkenet er? Jeg rister på hodet og får vite at det er en induksjonsovn.

Jeg lager mat i en fei nesten uten å bruke strøm, og plutselig kunne vi bruke kjørelere vi hadde planlagt for skraphaugen!

Den ungdommelige pensjonisten har vært heldig å bevare helsa, og når han ikke plukker bær eller sopp sammen med kona, reiser de til barn og barnebarn i Trondheim og Oslo eller tar seg en tripp jorda rundt.- New Zeland, Australia, Hawaii, Los Angelse og San Fransisco, hvor vi kjørte bil på vestkysten! Et eventyr.

- Hvordan vil du summere opp dine erfaringer fra nesten femti år på jernverket?

- En fantastisk tid som gav oss en følelse at vi var med på å bygge opp noe stort. I dag er alt forandret, men jeg vil gi ett råd til de unge – vær lojal mot din arbeidsgiver! Er du misfornøyd med noe, så ta det opp med han, men gå aldri bak ryggen på arbeidsgiveren! Per Bernersen har hatt god helse, men er likevel glad han har en bror som er doktor. – Feiler jeg noe, stiller jeg diagnosen, og så skriver Bjørn ut resepten. No e eg fresk som ein fesk, å imorra ska eg ut i skojen å hogg vinterved!

Kan man ha det bedre som pensjonist?

Folk i parken...

Navn: Annfrid Olsen

Alder: 28 år

Hvor bor du?

- Jeg bor på Hammeren.

Hvor arbeider du og hvilke oppgaver har du?

- Min jobb er i Rana Utviklingsselskap (RU). Der arbeider jeg som bedriftsrådgiver. Jeg jobber med nyetablerte og etablerte bedrifter, i tillegg til en del prosjekter.

Hvor lenge har du jobbet der?

- Jeg har vært ansatt i RU et halvt år.

Hva visste du om industriparken før du begynte her?

- Jeg visste at det ble produsert stål her, og hvilke bedrifter som gjorde det.

Hva er mest interessant ved industriparken?

- Det er interessant at det er så mange

Rana i fremtiden også. Både på grunn av den identiteten industriparken gir oss, og det faktum at såpass mange ranværing jobber her. For Rana er industriparken et konkurransefortrinn. Vi har en unik kompetanse i parken som vi må fortsette å videreutvikle.

Hva gjør du om 10 år?

- Jeg håper jeg holder på med noe av det samme som jeg gjør nå. Jeg liker å være med på å videreutvikle bedrifter.

spennende bedrifter her, både de store og de små.

Hvilken betydning tror du industriparken vil ha for Rana i fremtiden?

- Industriparken vil ha stor betydning for

Navn: Jose Ramon Alvarez-Vina

Alder: 33 år

Hvor bor du:?

- På Selfors, men opprinnelig kommer jeg fra Asturias i Nord-Spania.

Hvor arbeider du og hvilke oppgaver har du?

- Jeg jobber på Molab. Der tar jeg imot forskjellige prøver, løser dem opp og sender dem til analysering.

Hvor lenge har du jobbet der?

- Jeg har jobbet ett år på Molab.

Hva visste du om industriparken før du begynte her?

- Jeg visste ingenting om Mo industripark og Mo i Rana. Kjennskapen jeg hadde til stedet før jeg flyttet hit var bare de to timene jeg var her under intervjuet på jobben.

Hva er mest interessant ved industriparken?

- Jeg er fasinert av at industrien, naturen og byen ligger så tett oppå hverandre. Jeg er også fasinert av den store variasjonen på bedrifter i parken. Her er mange store, men også mange små. Jeg tror at Rana er langt fremme i industriut-

vikling med en slik sammensetning.

Hvilken betydning tror du industriparken vil ha for Rana i fremtiden?

- Den er alfa omega for Rana. Jeg tror den betyr 90 % av det som faktisk skjer her, også i fremtiden

Hva gjør du om 10 år?

- Nei, det vet jeg ikke. Sannsynligvis familieliv og sport. Om jeg fortsatt er kjemiker her i Mo i Rana vet jeg ikke.